

BASİT MAKİNELER

NEDİR: İş yapma kolaylığı sağlayan aletlerdir.

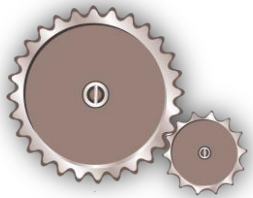
Ör; Makara, Kaldıraç, Çıkrık, Vida, Dişli çark, Kasnak, Eğik düzlem, Tekerlek, Kama...

ÖZELLİKLERİ NELERDİR:

- İş kolaylığı sağlarlar.
- İnsan gücüyle çalışırlar.
- Bazıları kuvvetin yönünü değiştirir.
- Bazıları kuvvetten kazanç sağlar.
- Bazıları yoldan kazanç sağlar.
- Enerji dönüşümü yapabilir.

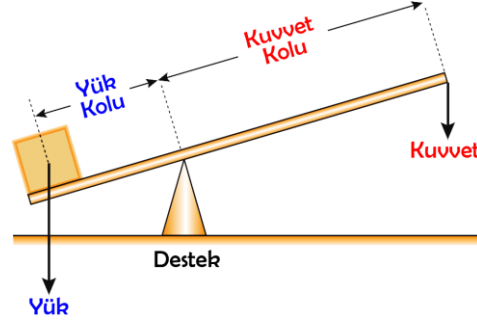
***Basit makinelerde kuvvetten kazanç varsa yoldan kayıp vardır. Aynı şekilde yoldan kazanç varsa kuvvetten kayıp vardır. Kısacası aynı anda hem yoldan hem de kuvvetten kazanç yoktur!

***Basit makinelerde yapılan iş ve harcanan enerji her zaman aynıdır! Bu yüzden işten ve enerjiden kayıp veya kazançtan söz edilemez!

***UNUTMA! Kazanç-Kayıp durumu sadece yol ve kuvvet için geçerlidir.

***Elektrikle çalışan aletler basit makine değildir!

KALDIRAÇLAR

$$\text{Kuvvet} \times \text{Kuvvet Kolu} = \text{Yük} \times \text{Yük kolu}$$

NEDİR: Bir destek üzerinde serbestçe dönebilen basit makinedir.

KAÇ ÇEŞİTTİR: 2 çeşittir. Tek taraflı kaldıraçlar ve çift taraflı kaldıraçlar.

ÖZELLİKLERİ NELERDİR:

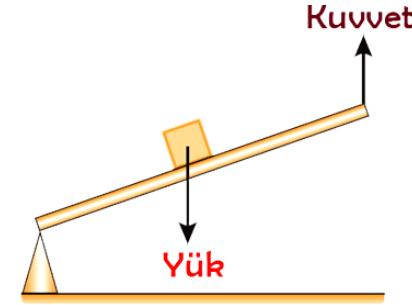
- Yükün destek noktasına olan uzaklığına yük kolu denir.
- Kuvvetin destek noktasına olan uzaklığına kuvvet kolu denir.

-Kuvvet kolu > Yük kolu ise kuvvetten kazanç vardır.

-Kuvvet kolu < Yük kolu ise kuvvetten kayıp vardır.

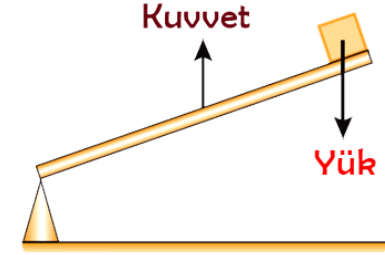
a) Tek Taraflı Kaldıraçlar

Yükün ortada olduğu ve kuvvetin ortada olduğu iki çeşidi vardır.

Yük Ortada

-Kuvvet kolu > Yük kolu olduğundan kuvvetten kazanç, yoldan kayıp vardır.

Ör; El arabası, Ceviz kıracağı, Delgeç, Menteşeli kapı

Kuvvet Ortada

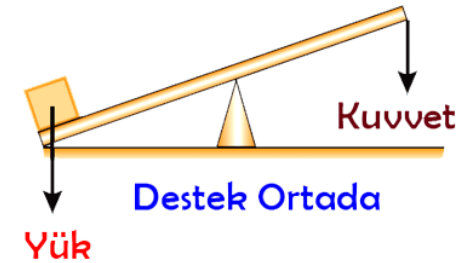
-Yük kolu > Kuvvet kolu olduğundan yoldan kazanç, kuvvetten kayıp vardır.

Ör; Tenis raketi , Maşa, Cımbız, Tel zimba, Oltu

b) Çift Taraflı Kaldıraçlar

Duruma göre kuvvetten veya yoldan kazanç sağlanabilir.

Ör; Tahtrevalli, Makas, Pense, Eşit kollu terazi, Kayık küreği

MAKARALAR

NEDİR: Bir eksen etrafında dönebilen, çevresinde ipin dönebileceği bir oluk bulunan basit makinedir.

KAÇ ÇEŞİTTİR: 3

- Sabit makara
- Hareketli Makara
- Palangalar

ÖZELLİKLERİ NELERDİR:

- Kuvvetin yönünü değiştirebilir.
- Kuvvetten kazanç sağlayabilir.

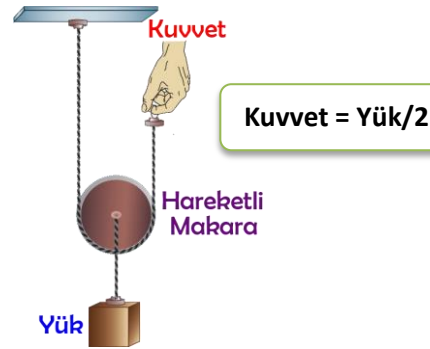
Sabit Makaralar:

$$\text{Yük} = \text{Kuvvet}$$

- Makara merkezinden bir noktaya sabitlenir.
- Kuvvet, yükün ağırlığına eşittir.
- Kuvvetten kazanç veya kayıp yoktur.
- Sadece Kuvvetin yönünü değiştirir.

Hareketli Makaralar:

- Merkezinden yüke bağlı ve yük ile birlikte hareket edebilen makaralardır.
- Yükün ağırlığı iki ip tarafından eşit olarak paylaşılır.
- Kuvvetten 2 kat kazanç, yoldan 2 kat kayıp vardır.

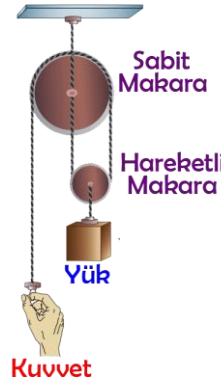
$$\text{Kuvvet} = \text{Yük}/2$$

***Hareketli makarada yükü kaç metre yukarı çekmek istiyorsak onun 2 katı kadar ipi çekmeliyiz. Ör; Yükü 1 metre yukarı kaldırmak için ip 2 metre çekilmelidir.

***Kuvvet kazancı yükün kuvvete bölünmesi ile hesaplanır.
 $KK = P/F$
 Kısaca **PIF** diye kodlanabilir.

Palangalar

- Sabit ve hareketli makaralardan oluşur.
- Palanganın amacı kuvvetten kazanç sağlamaktır.

*** Palanga sistemine sabit makara eklemek veya çıkarmak kuvvet kazancına etki **etmez!**

***Palanga sistemindeki ip, duruma göre aşağı doğru veya yukarı doğru olabilir. Örneğin yukarıdaki palangada ip aşağı doğru çekiliyor.

İpin **aşağı doğru** olduğu palangada **Kuvvet = Yük/Makara sayısı**

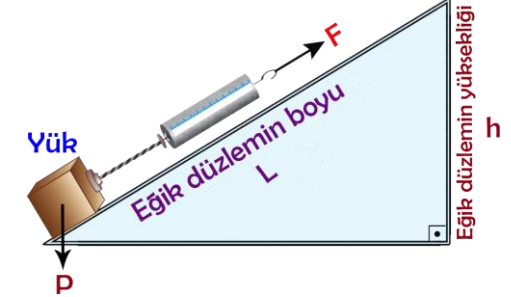
İpin **yukarı doğru** olduğu palangada **Kuvvet=Yük/Makara sayısı+1**

EĞİK DÜZLEM

NEDİR: Ağır cisimleri taşımak için kullanılan rampalardır.

ÖZELLİKLERİ NELERDİR:

- Daima** kuvvetten kazanç, yoldan kayıp vardır.
- Eğik düzlemin eğimi (dikliği) arttıkça kuvvetten kayıp, yoldan kazanç olur.

$$\text{Kuvvet} \times \text{Kuvvet yolu} = \text{Yük} \times \text{Yük yolu}$$

$$F \cdot L = P \cdot h$$

***Eğik düzlemde **kuvvetten kazanç sağlamak** istiyorsak;

- Eğik düzlemin boyu (L) artırılabilir yada eğik düzlemin yüksekliği (h) azaltılabilir.
- Kısacası **eğik düzlemin eğimi yere ne kadar yaklaşırsa (yere paralel olursa) o kadar iyidir ve kuvvetten kazanç sağlanır.**

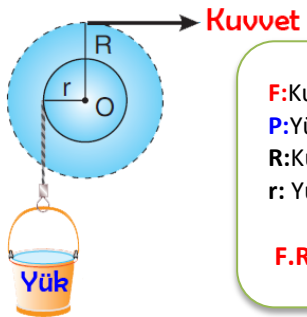
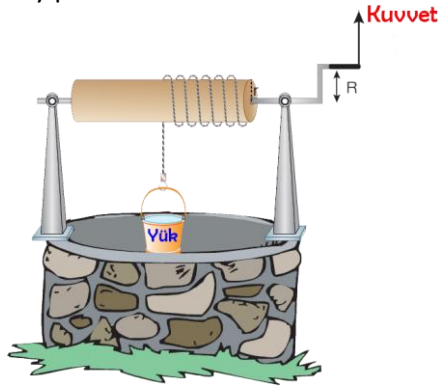
ÇIKRIK

NEDİR: Dönme eksenleri çakışık, yarı çapları farklı silindirlere oluşan basit makine.

Ör; Kuyu çıkırığı, Kalemtraş, El matkabi, Kıyma makinesi, Direksiyon, Tornavida, Anahtar

ÖZELLİKLERİ NELERDİR:

-**Daima** kuvvetten kazanç, yoldan kayıp vardır.

F: Kuvvet
P: Yük
R: Kuvvet kolu
r: Yük kolu
F.R = P.r

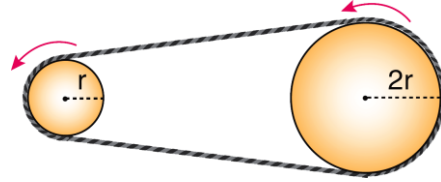
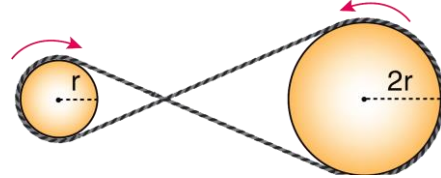
KASNAKLAR

NEDİR: Bir kayış yardımıyla hareket eden basit makinelerdir.

ÖZELLİKLERİ NELERDİR:

-Aynı yönde veya zıt yönde hareket edebilirler.
-Aynı kayışa bağlı kasnakların hızları eşittir.

***Hız ile yarı çap ve tur sayısını karıştırma! Hızı aynı olsa bile yarı çapı veya tur sayısı farklı olabilir.

Aynı yönlü kasnaklar:**Zıt yönlü kasnaklar:**

n: Tur sayısı **r:** Yarı çap

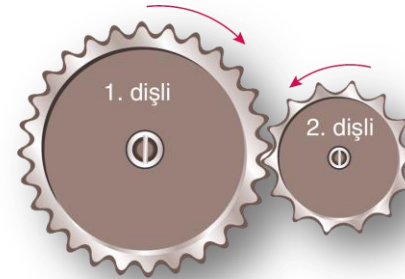
$$n_1.r_1 = n_2.r_2$$

DİŞLİLER

NEDİR: Kasnakların üzerine diş şeklinde çıkıntı eklenmesiyle oluşur.

ÖZELLİKLERİ NELERDİR:

-Diş büyüklükleri eşittir.
-Diş sayıları aynı veya farklı olabilir.
-Aynı yönde veya zıt yönde hareket edebilirler.
-Aynı merkezli veya farklı merkezli olabilirler.
-Birbirlerine dişli veya zincirle bağlanabilirler.
-Birbirine bağlı dişlilerin hızları eşittir.

n: Tur sayısı **r:** Yarı çap

$$n_1.r_1 = n_2.r_2$$

***Dişli sorularında yarı çap verilmediği zaman diş sayısı yarı çap yerine kullanılır!

***Aynı merkezli kasnak ve dişlerde tur sayıları eşittir.

VİDA

NEDİR: Bir silindirin etrafına eğik düzlem sarılmasıyla oluşur.

ÖZELLİKLERİ:

-Cisimleri birbirine tutturmak için kullanılır.
-Daima kuvvetten kazanç vardır.
-Bir tur döndürüldüğünde bir vida adımı ilerler.

n: Tur sayısı

a: Vida adımı

h: Vidanın ilerleme miktarı

$$h = n.a$$

***Bileşik makine, birkaç basit makinenin birleştirilmesiyle elde edilir. Ör; El arabası, bisiklet